

V ČESKOSLOVENSKU BYLY JADERNÉ ZBRANĚ A UMĚLO UDĚLAT JADERNOU ELEKTRÁRNU NA KLÍČ. SOUČASNÁ ČR A SR NIKOLI

- CZ24 News | 17. července 2021

ČESKO/SLOVENSKO: Na jihu Čech je veřejnosti otevřeno unikátní muzeum, vzniklé z bývalého skladu sovětské jaderné munice. Muzeum zachycuje historii vojenského i mírového využití atomu. Věděli jste, že více obětí, než má covid, mají na svědomí vedlejší účinky atomových testů? Avšak atom je dobrým sluhou. Více rozhovor s majitelem muzea Václavem Vítovcem.

Pane inženýre, jsme v ATOMMUZEU Javor 51, je to bývalý vojenský sklad, který jste pořídil do vlastnictví skrze Nadaci Železná Opona, již jste před 26 lety založil. Jde o expozici otevřenou veřejnosti, co je to za projekt? Mohl byste jej představit?

Václav Vítovec: ATOMMUZEUM je dnes jediný bývalý sklad jaderné munice na světě, který je otevřen veřejnosti. Je to světový unikát. O co nám jde. Lidstvo se nepoučilo ani z první, a ni z 2. světové války, ani z války studené. Smysl muzea je varování. Nechceme, aby se nám stalo to, čím museli procházet naši dědové, otcové. Dnes se také válčí. Konflikty více méně vzdálené se v nějaké formě dotýkají i nás.

Jiné bývalé depoty jaderné munice ve světě veřejnosti otevřeny nejsou. Ve východní Evropě bylo podobných jaderných skladů, resp. stejného typu jako je tento, vystavěno čtyřicet, a to ve dvanácti lokalitách. Většina z těchto bývalých skladů jaderné munice je buď rozkradena, zničena, nebo jde o infrastrukturu, jež je dnes součástí uzavřeného prostoru. My tu provozujeme muzeum, které je pro veřejnost otevřeno již osm let.

Kdysi jsem slyšel Michaela Kocába říkat v rozhlasu, že přivezl skupinu politiků do takového skladu v ČSSR, setkali se s ruskými důstojníky, chtěli vidět jaderné zbraně, Rusové se prý vymluvili, že nemají klíče od určitých dveří. Kocáb žertoval, že to byly dveře se zámkem značky FAB... Mohli bychom jednou provždy konstatovat, zda v ČSSR jaderné zbraně byly?

Michal Kocáb tu dokonce točil nějaký film s paní režisérkou Sommerovou. Co říkáte, to jsem slyšel přímo z jeho podání; nebylo to tedy přímo v Míšově, ale v Bělé pod Bezdězem, kde se příběh odehrává. Ze svých zkušeností a za osmiletou komunikaci se zajímavými lidmi z domova i ze světa na téma jaderné zbraně – včetně několika svědectví – mohu potvrdit, že na území Československa jaderné zbraně byly. Avšak podotýkám: ve výzbroji tehdejší Československé lidové armády nikdy

jaderné zbraně nebyly a naše armáda jimi nedisponovala. Byly 100% pod kontrolou sovětské armády. V západní Evropě jsou dosud rozmístěny jaderné zbraně: v Německu, Belgii, Holandsku a v Itálii. Tyto zbraně analogicky vzato kontrolují USA.

Kdyby tehdy došlo k ostrému konfliktu mezi velmocemi, stačily by se zbraně na našem území tohoto typu vůbec použít?

Je to trošku spekulativní otázka. Dá se ale předpokládat, že kdyby vojenský střet mezi tehdejšími rivaly započal, nejprve by nešlo o válku jadernými zbraněmi. Určitě by v první fázi šlo o válku konvenční. Je otázkou, zda by se generálové, kdyby jedna strana prohrávala, uchýlili k použití jaderných zbraní. Tyto zbraně mají takovou destruktivní schopnost, že postrádají vojenský smysl a jsou prakticky nepoužitelné, protože by v opačném případě Zemi čekala apokalypsa. Pokud by lidstvo vůbec přežilo, muselo by začít zcela od začátku, tedy od prvobytně pospolné společnosti.

Zaujal jste mě myšlenkou, že SSSR nemohl vyhrát, ani prohrát. Jak vypadá dnešní rovnováha sil mezi státy, které disponují jadernými zbraněmi?

Tehdy bylo na planetě asi 135 000 kusů jaderných zbraní. Po pádu železné opony se jich většina delaborovala (znehodnotila). Došlo k určité redukci; dnes disponuje klub devíti jaderných mocností cca 22 000 kusů jaderné munice. Naprostá většina zůstala v USA a v Rusku. Z klubu devíti zemí, které mají takové zbraně, je významná Anglie a Francie, rozvíjí se Indie, Čína, Pákistán, stavy jejich arzenálu jsou nižší.

Co je důležité říci: jaderné zbraně by byly schopny zničit v době studené války Zemi 18krát. Jaký to pak má smysl, jestli apokalypsu zajistíte, dokonce s 18násobnou garancí? Pak už to má smysl jedině pro výrobce takových zbraní a je to pak otázka nikoli pro historiky, ale spíše pro psychiatry. Pokud by zkrátka jedna ze stran začala „prohrávat“ a válku by nešlo řídit klasicky, iniciativu by převzaly automaty, umělá inteligence by odpálila všechno, co by ještě odpálit šlo. Něco takového postrádá jakýkoli lidský rozměr a logiku. SSSR nemohl prohrát, měl k dispozici systém „mrtvá ruka“... Nemohl ale ani vyhrát, je to ona známá teorie jaderného patu...nebylo by vítěze, všichni by byli poraženi. Domníváte se, že SSSR byl Amerikou „uzbrojen“?

Částečně. Ekonomicky to pro Sověty náročné bylo. USA přiznaly, že výroba, výzkum, udržování jaderných zbraní stály Spojené státy od roku 1942 asi 7,8 bilionů dolarů. SSSR v tomto smyslu udržoval jadernou paritu a musel investovat podobný objem prostředků. USA prý dávaly asi 5 % HDP na zbrojení, SSSR pak něco kolem 25 %. Umíte si představit, jaké by to bylo, kdyby se takové peníze vložily do sportovišť, škol, kolik věcí pro lidi by se dalo pořídit?

Říkáte, že je zajímavé srovnat, kolik lidí zabil covid, a kolik testy jaderných zbraní svými vedlejšími účinky...

2 056 bylo jaderných testů, z toho bylo provedeno 572 na povrchu planety Země. Zplodiny z jaderných výbuchů si dle WHO vyžádaly cca 65 milionů obětí, kdy lidé trpěli rakovinami, leukémií, jinými chorobami krve... Většinou se o tom mlčelo, ani dnes se to moc nevytahuje. Testy jaderných zbraní se dnes neprovádí.

Co mírové využití jádra? Tvrdíte, že klasické tepelné elektrárny jsou nebezpečné svými odpadovými produkty. Jak vnímáte, že se Německo zřeklo jádra a EU vůbec chce mít za dvacet let asi 35 % energie z obnovitelných zdrojů. Dokonce jsem slyšel, že se mají zakázat v EU vznětové motory... Je to strategická koncepce?

Přijeli sem jistí profesori z Německa. Sám jsem se jich ptal, zda by mi jako technikovi vysvětlili, jak se mohla německá vláda rozhodnout, že do několika let odstaví veškeré jaderné elektrárny. Vždyť celé SRN stojí na špičkově řízeném průmyslu. Jediná reakce byla úsměv. Profesori připustili, že oni to také neví, proč to tak je. Jeden distingovaný akademik potom opatrně řekl, že se vůbec nejedná o nějaké technické/strategické rozhodnutí. Ale že jde o čistou politiku.

Nechápu, z čeho chtějí Němci táhnout svůj průmysl: větrné elektrárny – to je všeho všudy téměř nic, vezme-li se v úvahu, kolik toho rozvinutý průmysl z hlediska energií skutečně potřebuje.

SSSR nám tu prý „kradl“ uranovou rudu. SSSR Československu možná něco „vzal“, ale přece nám i dal. Pokud dal, pak co? ČSSR dokázalo na klíč udělat jadernou elektrárnu, nikoli dnes. O to směšněji vypadá ten tendr na dostavení dukovanského bloku.

Pracoval jsem v koncernu Škoda, který zaměstnával 72 600 lidí ve své době. Technologickou část jaderné elektrárny Škodovka uměla dodat na klíč, jak se říká, u nás jsme uměli vyrobit reaktor, regulační zařízení, parogenerátory, potrubí, turbínu (i 1000 megawattů a generátor). Kdybychom dnes integrovali k tomuto účelu celý náš průmysl, možná bychom s vypětím všech sil to mohli zopakovat. Podstatné je, že se tak neděje.

Vyrábělo se tehdy dle sovětské licence: daný typ jaderného reaktoru patří mezi vůbec nejlepší na světě. Nejenže jsou tato zařízení tlakovodní a vodou chlazená; vodou moderovaná – po světě jich pracuje padesát devět... Žádný takový reaktor neměl nikdy problém. Plzeňská Škodovka tyto dále zdokonalila, takže vzrostla jejich životnost až na 40 let, a to s možností prolongace využívání o další dvacetiletí. Technologie, na niž byli tehdejší českoslovenští technici vyškoleni, ta funguje dodnes, naprosto spolehlivě. Lidé, kteří ji obsluhují, své profesi rozumí. Jediné, co je riziko, je dodávka obohaceného uranu. My dostáváme kvalitní a vyzkoušené palivo z Ruska. Funguje. Dodávka z USA musela být během několika let zrušena, protože způsobovala mimořádné komplikace v aktivní zóně reaktoru.

Má odpověď – po stránce mírového využití jaderné energetiky, resp. co nám SSSR dal: obrovskou sumu vědomostí, kterou ČSSR prohlubovalo a málokdo si uvědomuje, že Škoda Plzeň byla jediná firma vně tehdejšího SSSR, která byla schopna dodat technologickou část jaderné elektrárny na klíč. Dodávali jsme vysoce kvalitní uran do SSSR. Sověti nám ale dodávali plyn a ropu za asi 1/3 světové ceny. Ani jedna ze stran nebyla tak hloupá, aby někomu dodávala něco zadarmo.

Dobový dokument...

Toto místo navštívil syn Garyho Powerse i třeba pan Miloš Jakeš...

M. Jakeš tu byl s historiky. Položil jsem mu dotaz, zda on v roli generálního tajemníka věděl o tom, že u nás byly jaderné zbraně. On řekl, je to historicky zaznamenáno, že on jako první tajemník o tom nevěděl, ale že to také nebyla jeho věc, protože to přísluší vojákům. Obecně tu byla jaderná munice, viz klasické gravitační (pádové) bomby pro letadla či dělostřelecké granáty s dostřelem nějakých pětadvaceti kilometrů.

S Gary Powersem Jr. jsme dlouholetí přátelé, Gary obdivuje ATOMMUZEUM a sumu vědomostí, kterou se nám podařilo kolem jaderného světa shromáždit. Dokonce slíbil, že nám daruje nějaké artefakty po jeho otci. Byl tu před dvěma lety. Korešpondujeme o tom, že k nám plánuje cestu letos na podzim, pokud to situace umožní. Těším se a jistě by bylo hodně lidí, kdo by se s potomkem pilota

sestřeleným nad Sverdlovskem chtěli setkat. Gary v Americe udržuje podobné muzeum o studené válce, jako je to naše.

Díky moc za rozhovor.

Zdroj: sputniknews